

กวาวเครือขาว

ธิดารัตน์ จันทร์ดอน

สำนักงานข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

กวาวเครือขาว เป็นสมุนไพรที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน มี 2 พันธุ์ ได้แก่ *Pueraria candollei* Graham ex Benth. var. *mirifica* (Airy Shew Savat.) พบมากในจังหวัดสระบุรี โดยฝักจะมีขนยาวกว่าอีกพันธุ์คือ *Pueraria candollei* Graham ex Benth. var. *candollei* พบมากในจังหวัดกาญจนบุรี และลำปาง (1) ลักษณะทางพฤกษศาสตร์โดยทั่วไปคล้ายคลึงกันคือ เป็นไม้เถา เนื้อแข็ง เลื้อยพันตามไม้ใหญ่ ใบประกอบมี 3 ใบ ดอกคล้ายดอกแคขนาดเล็กลอกเป็นช่อตามปลายกิ่ง สีน้ำเงินอมม่วง ฝักเล็กแบนบาง มีหัวใต้ดินคล้ายมันแกวขนาดใหญ่ เนื้อในสีขาว หัวใต้ดินถูกนำมาใช้ยีสัน โดยมีสรรพคุณแผนโบราณ ใช้เป็นตัวยาหนึ่งในตำรับยาบำรุงร่างกาย บำรุงเนื้อหนังให้เต่งตึง บำรุงอวัยวะสืบพันธุ์และมดลูก (2) วิธีการใช้ตามตำรายาของหลวงอนุสารสุนทร ใช้กวาวเครือขาวผสมกับน้ำผึ้งตรีผลา หรือนมสด ปั้นยาเม็ดขนาดเท่าเม็ดพริกไทย แต่มีข้อห้ามไม่ให้คนหนุ่มสาวรับประทานและหารับประทานในปริมาณสูงหรือใช้ติดต่อกันเป็นเวลานานอาจเป็นอันตรายได้

กวาวเครือขาวจัดเป็นสมุนไพรควบคุม (รวมทั้งกวาวเครือแดงและกวาวเครือดำ) มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ได้รับความสนใจเนื่องจากมีสารที่มีโครงสร้างทางเคมีและออกฤทธิ์คล้ายฮอร์โมนเพศหญิง (estrogenic Activity) เรียกว่า phytoestrogen ได้แก่ deoxymiroestrol และ miroestrol (3-4) มีการวิจัยถึงฤทธิ์ของกวาวเครือขาวต่อสุขภาพของสตรี ซึ่งเน้นประโยชน์เพื่อช่วยลดอาการของสตรีวัยหมดประจำเดือน โดยมีการศึกษาฤทธิ์ของกวาวเครือขาวต่ออาการร้อนวูบวาบ (5) ลดภาวะกระดูกพรุน (6-7) มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระและช่วยในเรื่องของความจำและการเรียนรู้ (8) และมีผลช่วยลดอาการช่องคลอดแห้งในสตรีวัยหมดประจำเดือนได้ (9) แต่งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในหลอดทดลองและในสัตว์ทดลองเท่านั้น ซึ่งงานวิจัยทางคลินิกยังมีน้อยมาตึกทั้งยังต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงขนาดที่ใช้ อาการข้างเคียง และความเป็นพิษ เพื่อความปลอดภัยต่อผู้ใช้เองและจากโครงสร้างของสารสำคัญใน

กวางเครือขาวที่คล้ายกับฮอร์โมนเอสโตรเจน ดังนั้นอาจไปรบกวนระบบฮอร์โมนในร่างกาย ส่งผลเสียต่อสุขภาพได้ สำหรับการนำกวางเครือขาวในรูปแบบครีมทาภายนอกเพื่อขยายหน้าอก ยังไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนว่าช่วยเพิ่มขนาดได้ นอกจากนี้ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของกวางเครือขาวยังขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายๆ อย่างในกระบวนการผลิต เช่น ส่วนผสม สารสำคัญในการนำพาสารเข้าสู่เซลล์และความคงตัวของสาร เป็นต้น จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อไป ถึงแม้ว่าในปีปัจจุบันจะมีผลิตภัณฑ์ออกมาจำหน่ายในรูปแบบต่างๆ แต่ตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุขระบุว่า ให้ใช้กวางเครือขาวเป็นตัวยาหนึ่งในตำรับยาสมุนไพรเพื่อใช้บำรุงร่างกายและไม่ควรรับประทานเกินวันละ 100 มก./วัน ผู้ป่วยที่เป็นมะเร็งมดลูกและมะเร็งเต้านมหรือเนื้องอกที่ไวต่อฮอร์โมนเอสโตรเจนไม่ควรใช้กวางเครือขาว สำหรับสรรพคุณในการบรรเทาอาการวัยหมดประจำเดือนและเพื่อความงามในการขยายหน้าอกในผู้หญิงวัยเจริญพันธุ์ ยังต้องทำการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อประสิทธิผลและความปลอดภัยต่อร่างกาย

เอกสารอ้างอิง

1. สมภาพ ประธานธรรารักษ์, พร้อมจิต ศรีลัมพ์ (บรรณาธิการ). สมุนไพร การพัฒนาเพื่อการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2547 164 หน้า.
2. นันทวรรณ บุญยะประภัสร์. สมุนไพรไม้พุ่มบ้าน เล่ม 1. กรุงเทพฯ: บริษัทประชาชน จำกัด, 2539:895 หน้า.
3. Cherdshewasart W, Kitsamai Y, Malaivijitnond S. Evaluation of the estrogenic activity of the wild *Pueraria mirifica* by vaginal cornification assay. J Reprod Dev 2007;53(2):385-93.
4. Sookvanichsilp N, Soonthornchareonnon N, Boonleang C. Estrogenic activity of the dichloromethane extract from *Pueraria mirifica*. Fitoterapia 2008;79(7-8):509-14.
5. Virojchaiwong P, Suvithayasiri V, Itharat A. Comparison of *Pueraria mirifica* 25 and 50 mg for menopausal symptoms. Arch Gynecol Obstet 2011;284(2):411-9.
6. Manonai J, Chittacharoen A, Udomsubpayakul U, Theppisai H, Theppisai U. Effects and safety of *Pueraria mirifica* on lipid profiles and biochemical markers of bone turnover rates in healthy postmenopausal women. Menopause 2008;15(3):530-5.
7. Tiyasatkulkovit W, Malaivijitnond S, Charoenphandhu N, Havill LM, Ford AL, VandeBerg JL. *Pueraria mirifica* extract and puerarin enhance proliferation and expression of alkaline phosphatase and type I collagen in primary baboon osteoblasts. Phytomedicine 2014;21(12):1498-503.

8. Monthakantirat O, Sukano W, Umehara K, Noguchi H, Chulikhit Y, Matsumoto K. Effect of miroestrol on ovariectomy-induced cognitive impairment and lipid peroxidation in mouse brain. *Phytomedicine* 2014;21(11):1249-55.
9. Manonai J, Chittacharoen A, Theppisai U, Theppisai H. Effect of *Pueraria mirifica* on vaginal health. *Menopause* 2007;14(5):919-24.